

Как всеки български гражданин може да играе роля в политическите процеси в страната и трябва ли да се въведе задължително гласуване?

Всеки гражданин в една демократична държава следва да има възможност свободно и необезпокоявано да изразява политическата си воля. Това намира израз при осъществяване на всяко от политическите и гражданските права, но съвсем не изчерпват съдържанието му в цялост. Така например публичното участие в политическите процеси носи своето интегриращо значение спрямо политическата общност, осигурявайки входяща легитимност чрез възможността на гражданите да влияят върху формирането на публични решения. Политическата система се възприема като справедлива, оправдана, отговорна и отзивчива, защото гражданите възприемат рационално ролята си, чрез която допринасят системно и правно гарантирано за същественото ѝ изграждане. Подобно присъствие на граждани в политическия процес е възможно при висока политическа и правна култура, достатъчно ниво на информираност и преди всичко непосредствена активност и воля за участие в системата и демократичните институти. Изборите са именно такъв институт на демокрацията като политически режим. Те имат централна роля в рекрутирането на управляващите титуляри и са способ за публично въздействие върху политическия процес с висок интензитет. Електоратът обаче в лицето на народа не е единен субект. Той е съставен от множество социални групи, чийто потребности, цели и интереси могат да бъдат както общи, така и специфични и от тази гледна точка (не)желанието и упражняването на субективното гражданско право често пъти могат да са фрагменти на отделни индивидуални доводи и позиции. Една от надеждите за обединяване на тези социални субективни разминавания се възлага на въвеждане на задължителното гласуване. Този способ има своите предимства и недостатъци, чиято тежест трябва да се съобрази спрямо политическите традиции в България, както и спрямо конкретното развитие на обществото и държавата като цяло. Като основно и необходимо по същността си предимство, на първо място трябва да се отбележи размиването на купените и „мъртвите“ гласове, чието влияние значително ще отслабне. Преимущество на задължителното гласуване, би се формирало и спрямо най-младия граждански избирателен корпус, в чисто опитно-дисциплиниращ (устойчив) аспект. Така или иначе, обаче към задължителното гласуване трябва да се подходи внимателно и рационално като колебливо възприето средство на съвместно съществуване с класическата демокрация. Тя обаче се развива и еволюира, освен в отделните си компоненти и в своята цялост, изисквайки реформиране и актуализиране на елементите си - като възникването на спонтанната демокрация например. Изхождайки от принципа на народния суверенитет в пряката демокрация съществува и друга основна форма, насочена към определяне на персоналния състав на органите на публична власт, а именно отзоваването. То е институт с обратна насоченост - оттегляне на доверието и прекратяване на мандата и носи характеристики на директно демократично и конституционно действие, защото е акт на реализация на публичната власт, осъществява се непосредствено от народа и

поражда съществени правни последици. И тук практиката сочи предимства и недостатъци, основните от които са свързани с идеята за ефективно титулярство на суверена и директен контрол върху политическите елити.

Но от друга страна това би довело до лишаване на депутатите от автономност, поради обвързване с моментните и тесни граждански интереси, поддържане на зависимост и т.н.

Така или иначе обаче въвеждането на нов институт, независимо дали касае пряката, партиципаторна или делиберативна демокрация би могъл да подейства и като генератор на нови предизвикателства и рискове, но също така и на нови иновативни възможности за развитие на модерния, активен и политически заинтересован гражданин и респективно общностите, които създава.

Възможностите за гражданите за формиране или присъединяването им към политическите партии.

Политическите партии имат определящо значение за функционирането на управлението в една демократична държава, както от структурираща гледна точка, така и в контролиращ аспект. Но съвременната демокрация е по необходимост и партийна демокрация, чието основно измерение се състои в предоставянето на всеобщ и равен достъп до политически права на членовете на политически и конституционно организирани общности.

От формално юридическа гледна точка режимът и процедурата, предоставящи възможности за формиране или участие в политическите партии е ясно, категорично и в достатъчна степен либерално определена. Нещо повече, основните политически права изразяват правно защитените възможности за участие на гражданите в политическия процес, тъй като това осъществява определена форма на въздействие на личните интереси и предпочитания на гражданите върху политиката. От своя страна политическите партии насочват поведението на гласоподавателите и опростяват същността на актуалните за общественото мнение проблеми, свързвайки ги с политически послания, идеологии и апели за действие. За постигането на търсените резултати, често пъти те използват богат арсенал от правни институти и форми на управление, които целят рекрутиране на управляващия елит и заместването им със свои представители, предимно чрез избори на базата на партийно-политически предпочитания на избирателния корпус. Освен това, те водят политически диалог с обкръжаващата ги среда, който се изразява в засилена конкуренция между останалите партии и лобита за влияние върху гражданите. Същевременно обаче, вътрешните структури на партиите са „херметизирано” регламентирани и едностранчиво определени с формално разделителна линия между членовете. Канала за вертикална комуникация между титулярите на съответната партия и нейните членове, е не винаги ефективна и функционална, а често пъти дори самата хоризонтална комуникация е предимно периферна и несъдържателна, което пък блокира и забавя вземането на персонални и съдържателни решения, с които да се направлява хода на политическия процес.

Влияние върху партийните практики оказват и публичната политическа култура и традициите върху, които се градят съответните партии.

Възможно развитие на част от тези недостатъци са свързани с формирането на корпус от активни граждани, които могат не само периодично да селектират управляващите лидери и да контролират и омекотят хода на битката за властта, но и да вземат решения, касаещи конституционната, законодателната, международната и въобще съдържателна политика на страната. Което може да се постигне, ако народът чрез своите представители с право на глас започне да оказва контролиращо и активно гражданско участие в политическите процеси на страната, вземане на решения и отстояване на политическите си възгледи, така превръщайки го във функционален еквивалент на реално легитимиращ орган.

Как да гарантираме на хората правото да упражняват свободата на изразяване, включително чрез свободни медии?

Основно средство на изразяване на политическото и обществено мнение е печатът и различните средства за масова информация. Те имат съществено и все нарастващо влияние върху политическия живот на съвременните общества. Конституцията прогласява свобода на печата и средствата за масово осведомяване, като забранява налагането на цензура върху тях - чл. 40 от КРБ. Становището и на Европейския съюз по този въпрос е безкомпромисно ясно и установено - чл. 2 от ДЕС и чл. 11 от Хартата на ЕС.

Най-общо казано средствата за масова информация са инструментите, чрез които определени възгледи, информация, становища, факти, събития и оценки за социално-политическия живот и заобикалящата среда оказват въздействие върху съзнанието на човека и мотивират отношение към политическия процес в обществото, към различните институции, личности и обществени групи. А свободата на словото е правото да се формира, изменя и изразява създаденото мнение и убеждения. Тя е фундаментален принцип, върху който се основава изграждане на всяко демократично общество. И нейните най-видни прояви се изразяват именно във възможността за публична и особено медийна комуникация между обществото и гражданите и политическият елит. Утопична е обаче представата за политически и лобистично независими медии, защото именно централната им роля в политическия и обществен дебат ги определят като основно средство за оказване на влияние и формиране на обществени пристрастия по отношение на инициативи, които не винаги съвпадат с публичните интереси. В този смисъл честото прокламиране и необосновано демонстриране на позиции по чувствителни тематика води до две крайности - обществено нагнетяване или политическа апатия. Реализирането на която и да е от тях, действа ограничаващо на гражданите относно публичното им участие и понижава тяхната политическа и конституционна култура. Следователно, нормативно- гарантираните на гражданите права, като свободата на изразяване, не следва да се преопределят, а следва да се стимулират. Активизирането на тези конституционно заложените права би могло да се изгради чрез формирането на публичен дискурс върху общите блага и акцентирание върху важноста на отделният индивид, както и изграждането на ясни

и предвидими механизми , които включват гражданите в медийното пространство и им предоставят безусловна и реална възможност за нецензурирана изява. Заедно с това е важно да се подчертае журналистическата обезпеченост за създаване на активно и свободно изразяващо се обществено мнение. Защото, свободната медийна среда, в която се упражнява максимален плурализъм и обмен на алтернативни мнения е задължителен елемент на демокрацията и активния граждански субект. Не на последно място, именно чрез допускането на една неограничена и добре мотивирана дискусия, би могло да гарантира не само „чистотата” на медийните прояви, но и да бъде ключов фактор в политическото самоопределяне и действеност на гражданите. Наред с това, България е силно толерантна, насърчаваща и плодородна към чисто техническата сфера на развитие (като интернет) и формите за изява, които предоставя, а бързото адаптиране на гражданите към тях, конкурира все по-мащабно традиционните форми на медийна комуникация, което в крайна сметка ще регулира зависимите медии.